

Από τη συλλογή *Το ρόδο του λαού* (1945)

ΥΠΟΣΧΕΣΗ

Δε θα ριμάρω τη λέξη ύπνος
με την άσχετη λέξη κύκνος.
Θα τη ριμάρω με τη λέξη σάρκα
ή όποια άλλη, όλες μου ταιριάζουν.
Οι λέξεις δε γεννιώνται αλυσσοδέτες,
πηδούν, φιλιώνται, διαλύονται,
στο λεύτερο ουρανό κάποτε ένα σχέδιο,
είναι αγνές, πλάτιες, αυθεντικές, ανεξιχνίαστες.

Μια πέτρα στη μέση του δρόμου
ή μόλις ένα χνάρι, όλα μου ταιριάζουν.
Αυτοί οι ποιητές είναι δικοί μου. Μ' όλη την περηφάνια
μ' όλη την ακρίβεια ενσωματώθηκαν
στο μοιραίο αριστερό μου πλευρό. Βουτάω απ' τον Βινίσσιους
την πιο διαιγνή του ελεγεία. Πίνω απ' τον Μουρίλο.
Ο Νερούντα να μου δώσει την αστραφτερή
γραβάτα του. Χάνομαι στον Απολλινάιο. Αντίο. Μαγικόφσκι.
Είναι όλοι αδέρφια μου, δεν είναι εφημερίδες
ούτε ένα γλίστρημα βάρκας ανάμεσα σε καμέλιες:
είναι ολόκληρη η ζωή μου που έπαιξα.

Αυτά τα ποιήματα είναι δικά μου. Είναι η γη μου
κι ακόμα περισσότερα από εκείνη. Είναι κάποιος άνθρωπος
το μεσημέρι σε κάποια πλατεία. Και το φανάρι
σε κάποιο πανδοχείο, αν υπάρχουν ακόμα.
– Υπάρχουν νεκροί; Αγορές; Αρρώστιας;
Όλα είναι δικά μου. Εκρηκτική ύπαρξη, χωρίς σύνορα,
με ποια ψεύτικη χαμέρπεια θα σπαράξω;

Να κατατεθούν τα φιλιά στο άσπρο πρόσωπο, στις πρώτες ρυτίδες.
Το φιλί είναι πάντα ένα σήμα, χαμένο μακριά,
για απουσία συναναστροφής,
που επιπλέει σε βρώμικους καιρούς.

Ποιητής του πεπερασμένου και της ύλης,
ψάλτης χωρίς έλεος, ναι, χωρίς αδύναμα δάκρυα,
στόμα τόσο στεγνό, αλλά πάθος τόσο αγνό.
Να τα δίνεις όλα για την παρουσία του απόμακρου,
να αισθάνεσαι πως υπάρχουν απόηχοι, λίγοι, αλλά κρύσταλλο,
όχι μόνο βράχος, ψάρια που κυκλοφορούν
κάτω απ' το πλοίο που παίρνει αυτό το μήνυμα,
και πουλιά με μακρύ ράμφος που επαληθεύουν
την πανωλεθρία τους, και δυο ή τρεις φάροι,
οι τελευταίοι! Ελπίδα της μαύρης θάλασσας.
Το ταξίδι αυτό είναι θανάσιμο, και να τ' αρχίσουμε.
Να γνωρίσουμε ότι υπάρχουν όλα. Και να κινούμαστε ανάμεσα
στα εκατομμύρια και τα εκατομμύρια από μορφές, σπάνιες,
μυστικές, σκληρές. Να το τραγουδι μου.

Είναι τόσο χαμηλά που δεν τ' ακούει
ούτε το αυτί κοντά στη γη. Αλλά είναι τόσο ψηλά
που οι πέτρες τ' απορροφούν. Είναι πάνω στο τραπέζι
τ' ανοιχτό σε βιβλία, γράμματα και φάρμακα.
Μες στον τοίχο διεισδύσε. Το τραμ, ο δρόμος,
η κολεγιακή στολή μεταμορφώνονται,
είναι τρυφερότητας κύματα που σε κυκλώνουν.

Πώς ν' αποφύγεις το ελάχιστο αντικείμενο
ή να κρυφτείς απ' το μεγάλο; Τα θέματα περνούν,
ξέρω ότι θα περνούν, μα εσύ αντιστέκεσαι
και μεγαλώνεις σα φωτιά, σα σπίτι,
σα δροσιά ανάμεσα στα δάχτυλα,
που μες στη χλόη αναπαύονται.

Τώρα πια σ' ακολουθώ σε κάθε τόπο,
και σ' επιθυμώ και σε χάνω, είμαι πλήρης,
προορίζομαι, γίνομαι τόσο υπέροχος,
τόσο φυσικός και γεμάτος μυστικά,
τόσο στέρεος, τόσο πιστός... Σα μια λάμα,
ο λαός, ποίημά μου, σε διασχίζει.

ΤΡΑΓΟΥΔΙ ΣΤΟΝ ΑΝΘΡΩΠΟ ΤΟΥ ΛΑΟΥ – CHARLES CHAPLIN

I

Χρειαζόταν ένας βραζιλιάνος ποιητής
 όχι απ' τους πιο μεγάλους, αλλά απ' τους πιο εκτεθειμένους στην χοροΐδια,
 γυριζοντας λίγο μες στην ατμόσφαιρά σου ή μέσα της ελπίζοντας να ζησει
 σα μέσα στην ποιητική και ουσιασθή ατμόσφαιρα των διαιγών ονειρών.

χρειαζόταν αυτός ο πεισματάρης μικρός τραγουδιστής,
 με ουσιώδεις ρυθμούς, που έρχεται απ' τη μικρή πόλη του εσωτερικού
 όπου ποτέ δε φορούν γραβάτες μα όλοι είναι υπερβολικά ευγενείς
 κι η καταπίεση μισητή, αν κι ο ηρωϊσμός βάφεται με ειρωνεία.

χρειαζόταν ένας παλιός εικοσάχρονος νέος,
 πιασμένος απ' την παντομίμα σου με νήματα τρυφεράδας και γέλιου σκόρπια στον χρόνο,
 ν' άρχιζε να τα συνδέει ξανά, ώριμος άντρας, να σ' επισεφετόταν
 για να σου πει κάποια πράγματα, με τη μορφή ποιήματος.

Για να σου πει πόσο σ' αγαπούν οι βραζιλιάνοι
 και σ' αυτό, όπως και σ' όλα τ' άλλα, ο λαός μας
 μοιάζει μ' όλους τους λαούς του κόσμου – και μαζί τους κι οι μικροί εβραίοι
 με μπαστούνι και ημίψηλο, μεγάλα παπούτσια, μελαγχολικά βλέμματα,

πλάνητες που ο κόσμος απέρριψε, μα αδιαφορούν και ζουν
 στις ταινίες, μέσα σε φιδωτούς δρόμους μ' επιγραφές: Εργοστάσιο, Κουρέας, Αστυνομία,
 και νικούν την πείνα, ξεπερνούν την αγριότητα, απλώνουν την αγάπη
 σαν ένα μυστικό ειπωμένο στο αυτί ενός ανθρώπου του λαού που έπεσε στο δρόμο.

Ξέρω καλά πως οι λόγιοι, των αστών νανούρισμα, δε σε κολακεύουν,
 και συνηθίζεις να κοιμάσαι όταν παράφοροι ρήτορες εγκαινιάζουν αγάλματα,
 κι ανάμεσα σε τόσα λόγια που σαν αυτοκίνητα διασχίζουν τους δρόμους,
 μόνο τα πιο ταπεινά, με βρυσιές ή χάδια, σε συγκινούν.

Δεν είναι το χαιρετισμό των θρησκόληπτων ούτε των δογματικών που σου προσφέρω.
 αυτοί δεν υπάρχουν, μα το χαιρετισμό των κοινών ανθρώπων, από μια κοινή πόλη,
 ούτε μ' απασχολεί πολύ η ύλη του τραγουδιού μου που τώρα γυρίζω σε σένα
 σαν ένα μπουνκέτο από παράλογα λουλουΐδια σταλμένα ταχυδρομικά στον επινοητή των χήτων.

Μιλούν μέσα από εμένα όσοι βρώμικοι από πίκρα κι άγρια αηδία για όλα,
 μπήκαν στον κινηματογράφο θλιμμένοι σαν ποντίκια που αποφεύγουν τη ζωή.

είναι δυο ώρες αναισθησίας, ας ακούσουμε λίγη μουσική,
ας επισκεφτούμε μες στο σκοτάδι τις εικόνες – και σ' ανακάλυψαν και σώθηκαν.

Μιλούν μέσα από εμένα όσοι εγκατέλειψε η δικαιοσύνη, όσοι έχουν μια απλή καρδιά,
οι παρίες, οι αποτυχημένοι, οι ανάπηροι, οι μωροί, οι συγκρατημένοι,
οι καταπιεσμένοι, οι αναποφάσιστοι, οι λυρικοί, οι ονειροπόλοι,
οι ανεύθυνοι, οι ανώριμοι, οι χαδιάρηδες, οι τρελοί κι οι παθιασμένοι.

Και μιλούν τα λουλούδια που τόσο αγαπάς όταν τα πατούν,
μιλούν τ' αποκέρια, που τρως μες στην ακραία φτώχεια, μιλούν το τραπέζι, τα κουμπιά,
τα εργαλεία της δουλειάς και τα χίλια πράγματα τα φαινομενικά κλειστά,
κάθε κομμάτι, κάθε αντικείμενο της σοφίας, όσο πιο σκοτεινά είναι τόσο περισσότερο μιλούν.

II

Η νύχτα βάφει τα ρούχα σου.

Την κρύβεις δύσκολα μες στο καρό γιλέκο σου,
στο παγωμένο σου πλαστρον του χορού,
ενός απίθανου χορού χωρίς ορχιδέες.

Είσαι καταδικασμένος στο μαύρο. Το παντελόνι σου
συγγέεται με τα σκοτάδια. Τα παπούτσια σου
πρησμένα, μες στο σκοτεινό δρομάκι,
είναι νυχτερινά μανιτάρια. Το σχεδόν κατέλο σου,
μαύρος ήλιος, τα σκεπάζει όλα αυτά, χωρίς ακτίδες.
Έτσι, νυχτερινός πολίτης μιας δημοκρατίας
που πενθεί, αναδύεσαι στα απαισιόδοξα
βλέμματά μας, που σε κατασκοπεύουν και στοχάζονται:
Να ο σκοτεινός, ο χήρος, ο απαρηγόρητος,
το κοράκι, ο ποτέ-πια, αυτός που έφτασε πολύ αργά
σ' έναν κόσμο πολύ παλιό.

Κι η σελήνη στέκει

στο πρόσωπό σου. Άσπρο, επιχρισμένο από θάνατο,
που περισσότερο θυμίζει τάφους παρά υποθαλάσσιους
μίσχους και αλγίδες και καθρέφτες
και κρίνους που ο τύραννος ακρωτηρίασε, και πρόσωπα
θαμμένα στο αλεύρι. Το μαύρο
μουστάκι φυτρώνει σε σένα σα μια άποψη
κι αμέσως διακόπτεται. Είναι μαύρο, μικρό,
πυκνό. Το πρόσωπο άσπρο, απο σεληνιακή ύλη,
όψη αποκομμένη από ένα σεντόνι, σχέδιο στον τοίχο,

παιδικό τετράδιο, μόλις εικόνα,
 ωστόσο τα μάτια είναι βαθιά και το στόμα φτάνει από μακριά,
 μονάχο, έμπειρο, βουβό φτάνει το στόμα
 για να χαμογελάσει, αιρή, σε όλους.

Και δεν αισθανόμαστε πια την νύχτα,
 κι ο θάνατος μας αποφεύγει, και μικραίνουμε
 σαν στο άγγιγμα του μαγικού μπαστουνιού σου να γυρίζαμε
 στη μυστική χώρα όπου κοιμούνται τα παιδιά.
 Δεν υπάρχει πια το γραφείο με χίλιες δελτιοθήκες,
 ούτε το γκαράζι, το πανεπιστήμιο, ο συναγερμός,
 υπάρχει πραγματικά ο καταστραμμένος δρόμος, γεμάτα μαγαζιά,
 και μαζί σου θα σπάσουμε τα τζάμια,
 και θα ρίξουμε το φρουρό καταγής,
 και στο ανθρώπινο πρόσωπο θ' ανακαλύψουμε
 αυτό τον τόπο –προσοχή!– που τραβάει τις κλωτσιές: αποφάσεις
 μιας δικαιοσύνης καθόλου επίσημης.

III

Γεμάτος από διατροφικές υποδείξεις, σκοτώνεις την πείνα
 σε όσους δεν καλέστηκαν στο ουράνιο ή βιομηχανικό
 συμπόσιο. Υπάρχουν κόκαλα, υπάρχουν ποιτίγκες
 από ζελατίνα και κεράσι και σοκολάτα και σίννεφα
 στις φόδρες του σακακιού σου. Φυλάγονται
 για ένα παιδί ή ένα σκυλί. Γιατί ξέρεις καλά
 τη σημασία της τροφής, τη γεύση του κρέατος,
 τη μυρωδιά της σούπας, την κίτρινη γλύκα της πατάτας,
 και ξέρεις τη λεπτή τέχνη να μεταμορφώνεις σε μακαρόνια
 το ταπεινό κορδόνι των παπουτσιών σου.
 Ακόμα μια φορά δείπνησες: είναι όμορφη η ζωή.
 Τώρα ένα τσιγάρο: και το βγάζεις
 από ένα σαρδελόκουτο.

Δεν υπάρχουν πολλά δείπνα στον κόσμο, το ήξερες ήδη,
 και τα πιο όμορφα κοτόπουλα
 φυλάγονται σε κινέζικα πιάτα από χοντρά τζάμια.
 Υπάρχει πάντα το τζάμι, και δε σπάει,
 Υπάρχει το ατσάλι, ο αμιάντος, ο νόμος,
 υπάρχουν ολόκληρες φρουρές που φυλάγουν το κοτόπουλο,
 κι υπάρχει μια πείνα που έρχεται απ' τον Καναδά, ένας άνεμος.

μια παγερή φωνή, μια χειμωνιάτικη ανάσα, ένα φύλλο
 χορεύει αναποφάσιστο και στέκει στον ώμο σου: γλωμό μήνυμα
 που δύσκολα αποκρυπτογραφείς
 το αζεδιάλυτο κρύσταλλο. Ανάμεσα στο χέρι και την πείνα,
 οι τάφροι του νόμου, οι αποστάσεις. Τότε μεταμορφώνεσαι
 εσύ ο ίδιος σε μεγάλο ψητό κοτόπουλο που πλέει
 πάνω απ' όλες τις πείνες, στον αέρα· χρυσό και φλόγινο
 κοτόπουλο, παγκόσμια τροφή
 για την παγκόσμια μέρα, που αργεί.

IV

Η ίδια η πρωτοχρονιά αργεί. Και μ' αυτήν και οι αγαπημένες.
 Μεσ στο μοναχικό σου γεύμα τα χαρίσματά σου οξύνονται.
 Είσαι πνευματώδης και χορευτής κι άπιαστος,
 μα κανείς δε θα 'ρθει εδώ για να μάθει πώς αγατάς
 με διαμάντινη θέρμη κι αυγινή λεπτότητα,
 πώς με το χέρι σου η καλύβα γίνεται σελήνη.
 Κόσμος από χιόνι κι αλάτι, από βραχνά γραμμόφωνα
 που ροχαλίζει, μακριά, από μιαν ηδονή που δε μοιράζεσαι.
 Κόσμος κλειστός, που φυλακίζει τις αγαπημένες
 κι όλη την επιθυμία για επικοινωνία, μες στην νύχτα.
 Το παλάτι σου διαλύεται, σε γλείφει ο ύπνος,
 κανένας δε σε θέλησε, όλοι κατέχουν,
 γύρεψες όλα να τα δώσεις, δε σε πήραν.

Έτσι πορεύεσαι πάνω στον πάγο και παραμονεύεις την κραυγή.
 Μα δεν έχεις τη λαίμαργία της γιορτής, ούτε την αλαζονεία
 Ούτε την πληγή ούτε τη μνησικακία ούτε την πονηριά.
 Είσαι η ίδια η καλή χρονιά, που σταματάς. Το σπίτι περνά
 τρέχοντας, τα ποτήρια πετούν,
 τα κορμιά γρήγορα πηδούν, οι αγαπημένες
 σε γυρεύουν μες στη νύχτα... και δε σε βλέπουν,
 εσύ μικρός, εσύ απλός, εσύ ο οποιοσδήποτε.

Να 'σαι τόσο μόνος ανάμεσα σε τόσες σκιές,
 Να 'σαι χίλιοι μέσα σ' ένα μόνο αδύναμο κορμί,
 και να 'χεις πελώρια χέρια πάνω απ' τα σπίτια,
 να 'χεις ένα πόδι στο Γκουερρέρο και το άλλο στο Τέξας,
 να μιλάς έτσι στον κινέζο, στο μαρανιάνο,
 στο ρώσσο, στο μαύρο: να 'σαι ένας μόνος, για όλους,

χωρίς μιλή, χωρίς φίλτρο,
χωρίς οπάλιο:
υπάρχει μια πόλη σ' εσένα, που δεν ξέρουμε.

V

Μια τυφλή σ' αγαπά. Τα μάτια της ανοίγουν.
Όχι, δε σ' αγαπά. Ένας πλούσιος, μες στο οινόπνευμα,
είναι ο φίλος σου και όταν ξεμεθά απωθεί
τον πλούτο σου. Η σύγχυση είναι δική μας, που ξεχνάμε
ό,τι είναι από νερό, από ανάσα κι αθωότητα
στο βάθος του καθενός από μας, τους γήινους. Αλλά ω μύθοι
που καλλιεργούμε, ψεύτικοι: σταχτιά λουλούδια,
ανέντιμοι άγγελοι, στρογγυλά χρηματοκιβώτια, λαχανιάσματα
ποιητικά ακαδημαϊκά: συμβάσεις
του άσπρου, του γαλάζιου, του μενεξεδιού· μηχανισμοί,
τηλεγραφήματα σε σειρά, κι εργοστάσια κι εργοστάσια
κι εργοστάσια για λάμπες, απαγορεύσεις, ανγές.
Δεν είσαι παρ'όχι ένας εργάτης
που διατάζει η οργισμένη φωνή του μεγάλωνου.
Είσαι βίδα, χειρονομία, μορφασμός.
Μάζεψε τα κομμάτια σου: ακόμα δονούνται,
ακρωτηριασμένη κάμπια.

Κολλώ τα κομμάτια σου. Παράξενη
ενότητα είν' η δική σου, σε τόσο συντριμμένο κόσμο.
Κι εμείς, που σε κάθε βήμα ντινόμαστε
και γδυνόμαστε και μεταμφιεζόμαστε,
διακρίνουμε δύσκολα σ' εσένα τον ίδιο άνθρωπο,

μαθητεύόμενος
πυροσβέστης
ταμίας
ζαχαροπλάστης
μετανάστης
κατάδικος
μηχανικός
αρθροβωνιαστικός
παγοδόμος
στρατιώτης
μουσικός
προσκυνητής

καλλιτέχνης του τσίρκου
μαρκήσιος
ναυτικός
μεταφορέας πιάνου

δεν είναι ωστόσο πάντα παρά εσύ ο ίδιος
αυτός που δεν είναι σύμφωνος και είναι χαδιάρης.
ο ανίκανος για ιδιοκτησία, το περιπλανώμενο
πόδι, ο άπιαστος
δρόμος, ο φίλος
που θα επιθυμούσαμε να κρατήσουμε
μες στη βροχή, μες στον καθρέφτη, μες στη μνήμη
και όμως τον χάνουμε.

VI

Δε σε σκέφτομαι πια. Σκέφτομαι το επάγγελμα
που ασκείς. Παράξενος ρολογάς
μυριζεις το διαλυμένο εξάρτημα. Τα κομμάτια ενώνονται,
ο καιρός φεύγει. Είσαι τζαμάς.
Σκουτίζεις το δρόμο. Δεν έχει σημασία
που σε τρώει η επιθυμία να φύγεις· κι αν η γωνιά του δρόμου
σε κάνει έναν άλλο άνθρωπο· και αν η λογική
σε κρατά μακριά απ' τα ψυχρά της προνόμια.

Υπάρχει σ' εσένα η εργασία, αλλά πεισματική,
αλλά καλοσυνάτη,
κι αναφαίνονται από αυτήν τέχνες που δεν είναι αστικές,
προϊόντα του αέρα και δάκρυα, επικαλύψεις
που μας δίνουν φτερούγες ή πέταλα, και τρένα
και πλοία χωρίς ατσάλι, όπου οι φίλοι
κάνοντας κύκλο ταξιδεύουν μέσα στον καιρό,
βιβλία εμψυχώνονται, πίνακες διαλέγονται,
και κάθε ατελειθερωμένος μεταβάλλεται
σε μια διάχυση άμισθης αγάπης, σε γέλιο, σε ήλιο.

Το επάγγελμα είναι το επάγγελμα
που έτσι σου δίνει θέση ανάμεσα σ' όλους εμάς,
πλάνητας ανάμεσα σε δύοδρομολόγια· χέρι έμπειρο
στο να χτυπά, να κόβει, να ξετιλίγει, να ρυμουλκεί,
το πόδι σου επιμένει να σε γυρίζει στον κόσμο,
το χέρι σου παίρνει το εργαλείο: είναι ένα ξυράφι

και στο ριθμό του Μπράμς κόβεις τα γένηιά σου
σ' αυτό το σαλόνι χωρίς μνήμη στο κέντρο του καταπιεσμένου κόσμου,
όπου στο τέλος τόσης σιωπής και τόσοι κενού σ' επαναχτούμε.

Ήταν καλό που ήσουν βουβός.
Σκεφτόσουν στη σκιά των κλειδιών,
Των αλυσίδων, των ριγωτών ρούχων, των συρμάτων περιφράξεων,
συνδυάζες σκληρά λόγια, πέτρες, τσιμέντο, βόμβες, βρισιές,
σημειώνες με μυστικό μολύβι χίλιους θανάτους, χίλια ματωμένα
στόματα, χίλια σταυρωμένα χέρια.
Και τίποτα δεν έλεγες. Και μια σφαίρα, μια ναντία
παίρνοντας μορφή. Και τα λόγια που ανεβαίνουν.

Ω απογοητευμένα λόγια, διασωσμένα ωστόσο, που λέγονται ξανά.
Δύναμη της ανθρώπινης φωνής που επινοεί νέες λέξεις και ξαναδίνει
ανάσα στις εξουθενωμένες.

Αξιοπρέπεια του στόματος, ανοιχτού στη δίκαιη οργή και στη βαθιά αγάπη,
σύσπαση της ανθρώπινης ύπαρξης, εξοργισμένο δέντρο, ενάντια στη μιζέρια και τη
βία των δικτατόρων,

Ω Σαρλώ, φίλε μου και φίλε μας, τα παπούτσια σου και το μουστάκι σου προχωρούν
σ' ένα δρόμο σκόνης και ελπίδας.

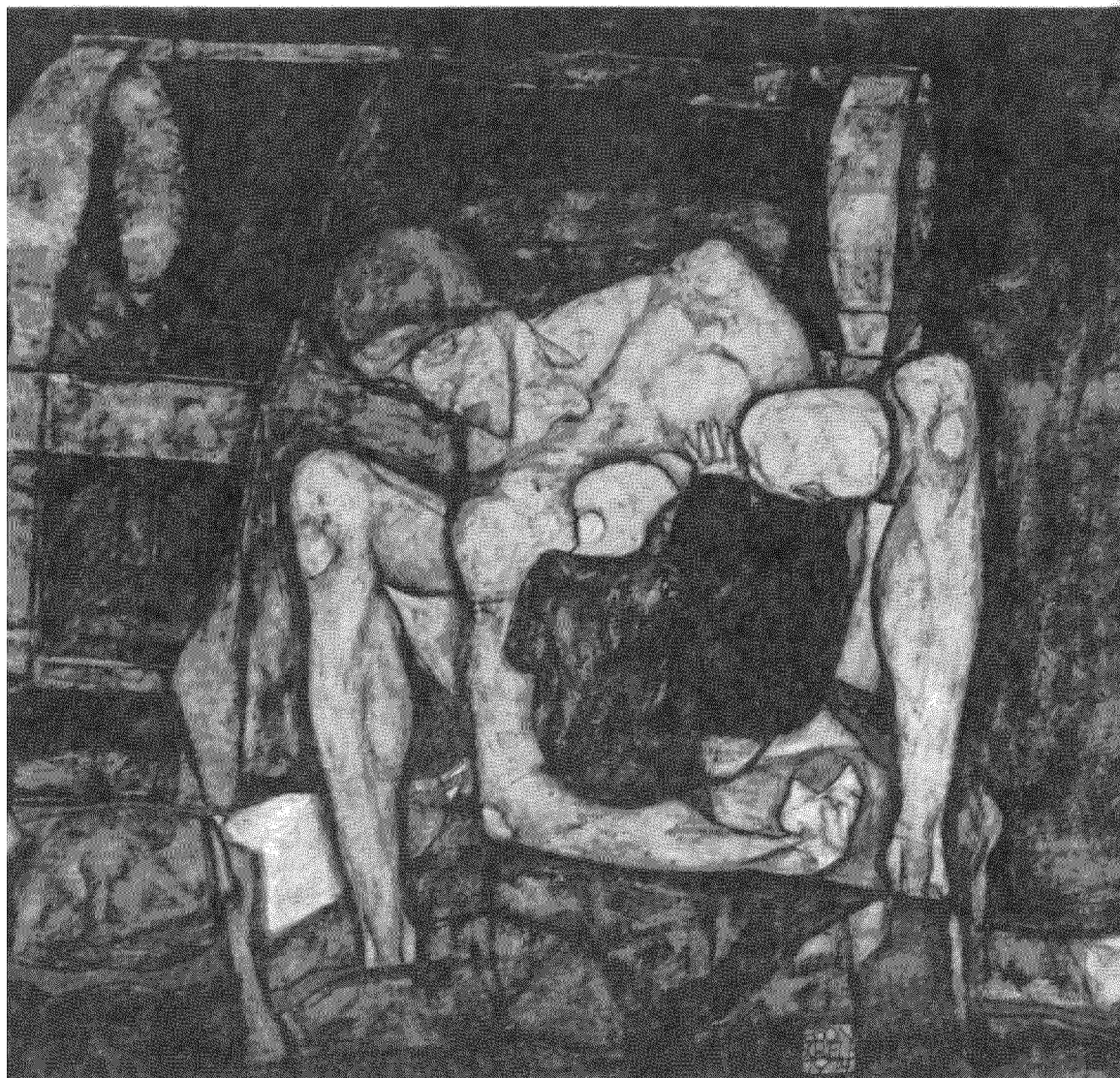
μετάφραση από τα πορτογαλικά: Αντρέας Παγονλάτος

Oskar Kokoschka. Hans and Erika Tietze. 1909

Egon Schiele, Ayovia, 1912

Egon Schiele, Τυφλή μάνα, 1914